

творчого, спроможного забезпечити організацію навчально-виховного процесу, художній розвиток дитини та неперервний саморозвиток.

Література

1. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34-42.
2. Компетентна освіта: від теорії до практики – К.: Пляжди, 2005. – 120 с.
3. Шишов С. Е., Агапов И. Н. Компетентностный подход к образованию как необходимость // Мир образования – образование в мире. - 2001. – № 4. – С. 8-19.

ХУДОЖНЯ ВИШИВКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Стефанюк Т. П.

Криворізький державний педагогічний університет.

Анотація. У статті розглянуто засоби формування естетичної культури майбутніх вчителів образотворчого мистецтва.

Ключові слова: естетична культура, художня вишивка.

Аннотация. Стефанюк Т. П. Художественная вышивка как способ формирования эстетической культуры будущих учителей изобразительного искусства. В статье рассматриваются способы формирования эстетической культуры будущих учителей изобразительного искусства.

Ключевые слова: эстетическая культура, художественная вышивка.

Annotation. Stephanjuk T. Art embroidery as a way of formation of aesthetic culture of the future teachers of the fine arts. In article ways of formation of aesthetic culture of the future teachers of the fine arts are considered.

Key words: aesthetic culture, an art embroidery.

Постановка проблеми. На професійно-педагогічному рівні проблема формування у майбутніх учителів образотворчого мистецтва естетичного ставлення до художньої вишивки заслуговує особливої уваги. Адже йдеться про розвиток професійних якостей вчителя, його знань, вмінь і навичок щодо використання на практиці в системі освітньо-виховної роботи в школі художньої вишивки як засобу естетичного виховання учнів.

Тому виникає необхідність ретельного вивчення художньої вишивки в таких аспектах, як формування у майбутніх вчителів естетичної культури, смаку та вміння бачити у народній творчості свої корені.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковій літературі вказана проблема знайшла певне висвітлення у працях Т. Ніколаєвої, Є. Антоновича, О. Гасюк та ін. Проте, увага вчених була зосереджена переважно на питаннях культурологічного аспекту використання відповідних функцій художньої вишивки. Питання формування у майбутніх учителів образотворчого мистецтва естетичного ставлення до художньої вишивки ще не отримали належного теоретичного і методичного обґрунтування.

Формулювання цілей статті. На сьогоднішній день проблема формування естетичної культури майбутніх вчителів на основі вивчення художньої вишивки постає дуже актуальною. Наша стаття присвячена більш детальному дослідженню даної проблеми.

Результати дослідження. Декоративне мистецтво взагалі і, зокрема, художня вишивка, є особливим різновидом естетичної діяльності, і їй притаманні усі якості мистецького процесу. Заснована на глибоких народних традиціях художня вишивка вчить бачити і розуміти оточуючий світ, формує художній смак, творчий потенціал особистості та виступає основою для формування духовного світу людини. Поза тим вишивка є національною за своєю природою, вона народжується зі звичаїв, навичок, вірувань народу та безпосередньо наближається до його виробничої діяльності та його побуту.

Вишивка дозволяє специфічними засобами, в опосередкованій умовній формі, зумовленій традиціями народної творчості, відтворити навколишній світ. Вже самою барвною палітрою можна передати різні почуття: радість і сум, сподівання і надії. Повторення елементів і творче застосування їх у певній композиції, вдалий підбір забарвлення малюнка створюють своєрідний ритм в орнаменті, допомагають художнику досягти кінцевої мети – передати загальне враження, відтворити настрій. Митець прагне внести у кожну свою роботу щось нове, оригінальне, властиве саме його творчості.

Типовою рисою орнаменту вишивки є стилізоване трактування [1, 55].

Через тисячоліття тягнуться зв'язки орнаментальних схем, які постійно видозмінювались, залежно від конкретних соціально-історичних умов. Дослідники неодноразово підкреслювали, що саме орнамент української вишивки найповніше проніс крізь віки тотожність з орнаментами попередніх епох. За висновками Ю. М. Лотмана архаїчні символи – конденсатори тисячолітнього досвіду людства: замкнуті фігури - коло, трикутник, квадрат символізують вищі надлюдські сили; хрест, перехрестя вже в санскриті означає вибір, долю, людські засади: розум і совість.

Орнаментальні мотиви ткання і вишивки, які склалися протягом століть, були віддзеркаленням оточуючого світу. Про це свідчать назви геометричного і рослинного орнаменту: сонечка, оленячі ріжки, жаб'ячі очі, жучки, зозуля тощо [3, 154]. Крім геометричного, значну роль у декоруванні виробів виконував рослинний орнамент. Значно рідше, ніж геометричний й рослинний, траплялися в орнаменталії зооморфні мотиви. Що до колориту, то він завжди відігравав важливу роль як засіб емоційного впливу [3, 159].

Саме такі властивості народного мистецтва, як орнаментальна (геометрична і рослинна) умовність, композиційна симетрія і ритмічна повторюваність форм, лінійно-силуетний характер зображення належать до найбільш загальних і усталених критеріїв традиції. Їх закріпленість в художній свідомості народу зумовлена його багатомісячним практичним і духовним досвідом [5, 29].

Характерною особливістю народної вишивки є величезна різноманітність технік і поєднання їх (до 10-15 технік одночасно). Такі техніки як: початкові шви, набирування, хрестиккування, стебловий шов, хрестик косий, курячий брід, петельковий шов, низинка проста, рушниковий шов використовують для оздоблення рушників, сорочок, а полтавську та художню гладь – для декоративних панно.

Рушник у свідомості українського народу наділявся широким спектром знакових властивостей і саме тому він являє собою значне непересічне явище духовної культури, будучи етнічним, культурним символом України [2, 118].

Золотне шитво було відоме ще з часів Київської Русі, воно застосовувалось у виготовленні фелонів, плащаниць, в одязі представників козацької старшини та в жіночому вбранні, в кінському спорядженні. Золотне шитво було дуже поширене серед знаті й високо панувало серед сучасниками. Гапти часто описують і згадують у літописах на рівні зі значними політичними подіями [2, 16]. Пам'ятки українського гаптування – синтез праці іконописців, що створювали мистецький образ, робили попередню «проріс», та майстерність чорниць які безпосередньо втілювали малюнок на тканині.

Дивовижне багатство художньо-емоційних рішень української народної вишивки зумовлено тим, що вона широко виступає в різноманітних варіантах – як прикраса тканин одягового, побутового, інтер'єрного призначення.

Вивчення орнаментальних мотивів та технічних прийомів художньої вишивки надає можливість ознайомитись з традиціями та світосприйняттям нашого народу, сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості майбутнього фахівця.

Головне завдання естетичного виховання полягає у тому, щоб засобами мистецтва прищепити людині високі норми і принципи моралі, прагнення до творчої діяльності, яка є засобом реалізації духовних потреб особистості.

Для більш успішного формування високого рівня естетичної культури майбутніх вчителів можна запропонувати сучасні методи та підходи до естетичного виховання, які пропонує Петрушин В.І. [4, 104-105].

Порівняння традиційних і сучасних підходів в естетичному вихованні.

<i>Основні характеристики учбового процесу</i>	<i>Традиційні методи</i>	<i>Сучасні методи</i>
Головний об'єкт вивчення	Предметне середовище	Духовний світ людини
Цілі навчання	Оволодіння учнями умінь, знань і навиків у галузі мистецтва	Розвиток відчуттів і через них особистості учня
Характер відносин зі світом, що вивчається	Суб'єкт-об'єктні	Суб'єкт-суб'єктні
Пріоритет відношення до предмету	Теоретичний	Духовно-практичний
Головний засіб пізнання	Мислення	Інтуїція
Особливості задіяного мислення	Понятійне, пов'язане з вивченням теорії і історії мистецтва	Художнє, пов'язане з вивченням емоцій і почуттів
Результат навчання	Володіння технікою та майстерністю	Розуміння художнього образу як віддзеркалення змісту внутрішнього світу людини
Форма подачі учбового матеріалу	Монолог учителя	Діалог учителя і учня
Форма взаємодії учителя і учнів	Переважають фронтальні методи роботи	Переважають групові і індивідуальні методи роботи
Характер заохочення в процесі навчання	Заохочується традиційний підхід у використанні техніки і матеріалу	У використанні техніки матеріалу і в зображенні заохочується новаторський підхід
Переважний вид творчості	Репродуктивний	Продуктивний
Відношення до самостійної творчості учнів	Не заохочується особовий підхід і самовираження	Заохочуються самовираження і особовий підхід.

Таким чином, ми можемо зробити висновки, що традиційні методи естетичного виховання спрямовані лише на вивчення предметного світу та

на розвиток технічних навичок та вмінь, а сучасні методи – на всебічний розвиток особистості.

Висновки. Основна мета декоративного мистецтва, зокрема художньої вишивки – естетичне освоєння матеріального світу. На соціокультурному рівні проблема вивчення художньої вишивки вимагає свого вирішення у зв'язку з тим, що народне декоративно-прикладне мистецтво в Україні продовжує активно розвиватись, збагачуватись. Тому винятково важливого значення набуває використання естетико-виховних можливостей художньої вишивки. Її естетична виразність, глибокий духовний зміст та поліфункціональність покликані сприяти передачі естетичного досвіду попередніх поколінь, формувати у майбутніх учителів здатність сприймати, оцінювати та примножувати культурні традиції народу. Звернення до життєдайних джерел народного мистецтва, до збереження та оновлення всіх його видів – це усвідомлення свого родоводу.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Художня вишивка широко використовується в житті людей, сприяє естетизації побуту, одягу, привносить духовний зміст у різні сфери творчості сучасника. При цьому на художню вишивку покладаються освітньо-виховні функції як виразника високого художньо-естетичного смаку, естетичного ставлення до дійсності і мистецтва, як засобу впливу на естетичну свідомість молодого покоління. Тому проблема дослідження художньої вишивки залишається актуальною і потребує подальшого вивчення.

Література

1. Гасюк О. О., Степан М. Г. Художнє вишивання. Альбом. - К: Вища школа, 1981.
2. Кара-Васильєва Т., Чорноморець А. Українська вишивка. – К.: Либідь, 2002.
3. Ніколаєва Т. Історія українського костюма. – К.: Либідь, 1996.
4. Петрушин В. Психологія і педагогіка художественного творчства: Уч. посібник для вузов. – М.: Академічний проєкт, Гаудеамус, 2006.
5. Найдєн О. С. Орнамент українського народного розпису. - К.: Наук. думка, 1989.